

**Ομιλία κ. Γιώργου Ζασιά
Προέδρου ΔΣ**

**Τακτική Γενική Συνέλευση
Eurobank Holdings A.E.**

Τρίτη 28 Ιουλίου 2020

Κυρίες και κύριοι Μέτοχοι,

Η σημερινή Τακτική Γενική Συνέλευση της Eurobank γίνεται για πρώτη φορά με τηλεδιάσκεψη λόγω των ειδικών υγειονομικών συνθηκών που επικρατούν. Έτσι, σήμερα δεν έχουμε την ευκαιρία της άμεσης επικοινωνίας μαζί σας αλλά, επειδή **ουδέν κακόν αμιγές καλού**, ο σημερινός τρόπος επικοινωνίας επιτρέπει να παρακολουθήσουν την Γενική μας Συνέλευση και μέτοχοι από οποιοδήποτε σημείο της γης που έχει πρόσβαση στο ίντερνετ.

Κυρίες και κύριοι Μέτοχοι,

Μέχρι της αρχές της τρέχουσας χρονιάς είμασταν αισιόδοξοι. Μετά από μια μακροχρόνια κρίση, η οποία συνοδεύτηκε από βαθιά ύφεση, η οικονομία μας το 2019 σημείωσε θετικό ρυθμό ανάπτυξης για τρίτη συνεχή χρονιά. Μάλιστα, τα έτη 2018 και 2019 οι ρυθμοί ανάπτυξης πλησίασαν το 2% ενώ για το 2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεπε μια επιτάχυνση στο 2,4%. Η ελληνική οικονομία προσέβλεπε σε ένα πολύ καλό μεσοπρόθεσμο μέλλον διαθέτοντας πολιτική σταθερότητα και ένα ικανοποιητικό αναπτυξιακό απόθεμα. Αυτή η προοπτική αντικατοπτριζόταν ιδιαίτερα στο δείκτη προσδοκιών οικονομικού κλίματος που είχε ξεπεράσει τα προ κρίσης επίπεδα.

Δυστυχώς όμως, μετά από μια διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση και μια κρίση χρέους στην Ευρωζώνη, και ιδιαίτερα στην Ελλάδα που οδήγησε σε απώλεια περισσότερου από το ένα-τέταρτο του ΑΕΠ, ζούμε σήμερα κάτι εντελώς διαφορετικό το οποίο δεν οφείλεται σε οικονομικές ανισορροπίες ή εξάρσεις του οικονομικού κύκλου. Σήμερα ζούμε μια **βαθιά ύφεση που ουσιαστικά αποτελεί προϋπόθεση για τη θεραπεία της υγειονομικής κρίσης** την οποία βιώνουμε.

Η κοινωνική αποστασιοποίηση που επιβάλλει η αντιμετώπιση του υγειονομικού προβλήματος οδηγεί σε μείωση της παραγωγής, των εισοδημάτων αλλά και της ζήτησης. **Μεγαλύτερος δε εχθρός αυτή τη στιγμή είναι η αβεβαιότητα** για τη διάρκεια και την ένταση του υγειονομικού προβλήματος ενώ πλήρης επιστροφή στην κανονικότητα μπορεί να υπάρξει μόνον όταν δοθεί αποτελεσματική ιατρική λύση ή επιτευχθεί κάποια ανοσία. Μέχρι τότε, οι οικονομικές συνέπειες της κρίσης θα συμβαδίζουν με την ικανότητα προσαρμογής των προσωπικών και κοινωνικών συμπεριφορών στα νέα δεδομένα.

Σε αντίθεση με προηγούμενες κρίσεις, οι παραδοσιακές συνταγές δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής δεν χρειάζονται αυτή τη φορά

τόσο για την ενεργοποίηση της ζήτησης αλλά για τη δημιουργία μιας **γέφυρας χρηματοδότησης** που θα παρέχει ρευστότητα προς τις επιχειρήσεις και αποζημιώσεις σε εργαζόμενους για απώλειες εισοδήματος, ώστε να αντιμετωπισθούν τα κοινωνικά προβλήματα που προκύπτουν, να κρατηθεί η οικονομία σε ετοιμότητα, να ελαχιστοποιηθούν οι μακροχρόνιες συνέπειες της κρίσης μέσω αποφυγής κλεισίματος επιχειρήσεων και αύξησης της ανεργίας.

Είναι ευτύχημα πως απέναντι σε αυτή την κρίση η αντίδραση της ελληνικής κυβέρνησης, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και των ελληνικών τραπεζών υπήρξε άμεση και αποτελεσματική ώστε να δημιουργηθεί η γέφυρα χρηματοδότησης και να περιοριστούν τα υφιστάμενα αποτελέσματα. Ειδικότερα δε στην αντιμετώπιση του καθαρά υγειονομικού ζητήματος, η χώρα μας έγινε αποδέκτης ιδιαίτερα θετικών σχολίων από το εξωτερικό το οποίο μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της σχετικά αρνητικής αντίληψης που υπάρχει για τη χώρα μας διεθνώς μετά την κρίση χρέους και να μειωθεί ο κίνδυνος χώρας - το λεγόμενο country risk.

Ιδιαίτερα άμεση και αποτελεσματική έχει υπάρξει η **αντίδραση της ΕΚΤ** τόσο στην άσκηση νομισματικής πολιτικής όσο και ως εποπτεύουσα αρχή των ευρωπαϊκών και κατά συνέπεια των ελληνικών τραπεζών. Η ΕΚΤ τους τελευταίους μήνες διευκόλυνε πολύ την άντληση ρευστότητας από κυβερνήσεις, επέτρεψε την χρησιμοποίηση των κεφαλαιακών αποθεμάτων από τις τράπεζες, ενώ τις τροφοδοτεί και με πολύ φτηνή ρευστότητα.

Η υγειονομική κρίση βρήκε τον τραπεζικό τομέα σε Ελλάδα και Ευρώπη σε καλύτερη κατάσταση σε σχέση με αυτή που ήταν όταν προέκυψε η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση, ιδιαίτερα σε όρους κεφαλαιακής επάρκειας. Όσο δε αφορά το 2019, αυτό άφησε το ελληνικό τραπεζικό σύστημα με βελτιωμένη τη λειτουργική του κερδοφορία, πιο ικανοποιητική την κεφαλαιακή επάρκεια, ενισχυμένη τη ρευστότητα και μειωμένα τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα στις τράπεζες το 2019 σημείωσαν αύξηση κατά 6,6% ενώ μηδενίστηκε η χρηματοδότηση από τον ΕΛΑ το Μάρτιο του 2020. Μετά την πλήρη άρση το Σεπτέμβριο του 2019 και των τελευταίων περιορισμών στις διεθνείς πληρωμές και στη μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό δεν υπήρχε εκροή καταθέσεων, ενδεικτικό της βελτίωσης της εμπιστοσύνης των καταθετών στο τραπεζικό σύστημα. Η αύξηση των καταθέσεων συνεχίστηκε και μετά την έξαρση του COVID λόγω αποχής από την κατανάλωση, ενώ ενισχύθηκε και η ροπή για προληπτική αποταμίευση λόγω της αυξημένης αβεβαιότητας.

Προσπάθειες βελτίωσης από τις ελληνικές τράπεζες έγιναν και στον τομέα μείωσης του λειτουργικού κόστους με αποτέλεσμα ο **λόγος εξόδων προς έσοδα** να διαμορφώνεται στο 50,9%, επίπεδο σημαντικά καλύτερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (63%).

Η μείωση στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια συνεχίστηκε και το Μάρτιο του 2020 έφτασαν στο 39,6% του συνόλου των δανείων, υψηλό βέβαια ακόμη συγκρινόμενο με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο που βρίσκεται κοντά στο 3%. Στο πλαίσιο αυτό όμως, η **Eurobank αναδεικνύεται πρωταθλήτρια** στη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων έχοντας μειώσει τον δείκτη των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων από 37% στο τέλος του 2018 σε 15% περίπου σήμερα, ενώ είναι η 1^η τράπεζα που προχώρησε σε τιτλοποιήσεις Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων και η 1^η που έκανε χρήση των εγγυήσεων του προγράμματος «Ηρακλής» για ομόλογα υψηλής διαβάθμισης. Όλα αυτά μάλιστα ολοκληρώθηκαν κάτω από τις αντίξοες συνθήκες που δημιουργήσε η υγειονομική κρίση.

Με αυτή την κατάσταση διαμορφωμένη στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οι ελληνικές τράπεζες προχώρησαν ήδη μέσα στην τρέχουσα κρίση σε παροχή διευκολύνσεων σε κλάδους που θίγονται από την κρίση του κορονοϊού, με περίπου **20 δις ευρώ δανείων να επωφελούνται των ελαφρύνσεων** μέχρι τώρα.

Η συνδυασμένη παροχή επιδοτήσεων, διευκολύνσεων και ρευστότητας από την ελληνική κυβέρνηση, την ΕΕ, την ΕΚΤ και το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αντισταθμίζει σε σημαντικό βαθμό τη μείωση του ελληνικού ΑΕΠ την οποία φέρνει η τρέχουσα κρίση και η οποία σίγουρα θα έφτανε σε διψήφιο ποσοστό με παράλληλη έκρηξη της ανεργίας. Η **αβεβαιότητα πρόβλεψης της ύφεσης** είναι ακόμη υψηλή αλλά όλες οι ενδείξεις αυτή τη χρονική στιγμή συγκλίνουν σε ένα μονοψήφιο ποσοστό. Πιο ακριβείς προβλέψεις μπορούν να υπάρξουν για φέτος όταν ξεκαθαρίσει καλύτερα η επίπτωση στο τουριστικό προϊόν ενώ πλήρης επάνοδος στο επίπεδο του ΑΕΠ του 2019 δεν αναμένεται πριν το 2022.

Η σημερινή κρίση δημιουργεί **μια σειρά από προκλήσεις** που πρέπει να αντιμετωπιστούν αλλά και κάποιες ευκαιρίες. Ένα πρόβλημα το οποίο θα κληθούμε να αντιμετωπίσουμε είναι ο υπερδανεισμός του κράτους αλλά και των επιχειρήσεων. Η γέφυρα ρευστότητας η οποία λειτουργεί κάποτε πρέπει να αποπληρωθεί. **Ξεκινώντας από τις επιχειρήσεις**, στην Ευρώπη, και σε αντίθεση με τις Ηνωμένες Πολιτείες, η χρηματοδότηση των επενδυτικών σχεδίων των επιχειρήσεων γίνεται κυρίως με τραπεζικό δανεισμό και λιγότερο

με άντληση κεφαλαίων από την κεφαλαιαγορά. Σήμερα όμως και μετά από πολλαπλές κρίσεις, αυτός ο δανεισμός έχει καταστεί υπέρμετρος και θα πρέπει ν' αντιμετωπιστεί με την επιστροφή στην κανονικότητα.

Όλοι γνωρίζουμε πως ο **δανεισμός του κράτους** είναι πολύ μεγάλος ενώ με την τελευταία κρίση αναμένεται να φτάσει, ως ποσοστό του ΑΕΠ, σε επίπεδα που δεν έχουμε ξαναδεί όχι μόνο λόγω αύξησης του δανεισμού αλλά κυρίως λόγω μείωσης του ΑΕΠ, δηλαδή του παρονομαστή στο γνωστό λόγο δημόσιο χρέος/ΑΕΠ. Θέλω όμως να πω όμως πως η διαχείριση του δημόσιου χρέους σήμερα είναι πολύ πιο εύκολη σε σχέση με την περίοδο που ξεκίνησε η κρίση χρέους στην Ελλάδα διότι: πρώτον, με το τέλος της σημερινής κρίσης θα επιστρέψουμε σχεδόν αυτόματα μάλλον σε πρωτογενή πλεονάσματα ενώ τότε υπήρχαν τεράστια ελλείμματα που τροφοδοτούσαν το χρέος, δεύτερον, δεν χρειάζεται η λήψη υφεσιακών μέτρων σε μόνιμη βάση, και τρίτον το κόστος εξυπηρέτησης του τεράστιου αυτού χρέους βρίσκεται σήμερα στο μισό περίπου αυτού που υπήρχε το 2009-2010, λόγω των πολύ καλών ποιοτικών χαρακτηριστικών που έχει. Μάλιστα, τα σημερινά χαμηλά επιτόκια αναμένεται να παραμείνουν για κάποιο διάστημα ακόμη ενώ το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού δημόσιου χρέους βρίσκεται στο τραπέζι του Eurogroup και έχει ήδη αναληφθεί υποχρέωση, αν χρειαστεί, να υπάρξουν περαιτέρω ρυθμίσεις το 2032 βελτιώνοντας ακόμη περισσότερο τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του και τη βιωσιμότητά του.

Ο πιο σημαντικός λόγος όμως για γρήγορη μείωση του δημόσιου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ βρίσκεται στην **προοπτική μιας γρήγορης ανάπτυξης** αμέσως μετά το τέλος της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης. Μάλιστα, αν τα τελευταία ενθαρρυντικά μηνύματα για την επίλυση του ιατρικού προβλήματος και την επίτευξη ανοσίας στον κορονοϊό βγουν αληθινά, μπορούμε να ελπίζουμε σε μια γρήγορη επάνοδο στην ανάπτυξη, ένα rebound σχήματος ανάμεσα στα λατινικά U και V, οδηγώντας σε γρήγορη εξάλειψη των συνεπειών της πανδημίας στο ΑΕΠ. Σε διαφορετική περίπτωση όμως, η οικονομία θα παραμείνει σε «χαμηλή πτήση» για κάποιο διάστημα ακόμη.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, πολύ θετική ήταν η ανταπόκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην αντιμετώπιση αυτής της κρίσης. Σε αντίθεση με την προηγούμενη κρίση που η ΕΕ συνήθως αντιδρούσε «πολύ λίγο, πολύ αργά» αυτή τη φορά αποφάσισε να σπάσει κάποια ταμπού εκδίδοντας κοινό χρέος και δημιουργώντας μια νέα δημοσιονομική διευκόλυνση η οποία αυξάνει σημαντικά τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Αν αυτά τα δύο χαρακτηριστικά

μονιμοποιηθούν και επεκταθούν θα μπορούμε να μιλάμε για μια νέα φάση στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Στο πλαίσιο αυτό δημιουργήθηκε το λεγόμενο **Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανασυγκρότησης** το οποίο σχεδόν διπλασιάζει τα κονδύλια του επόμενου δημοσιονομικού πλαισίου μέσα από έναν συνδυασμό επιδοτήσεων και χαμηλότοκων δανείων, κυρίως για τη γρήγορη ανασυγκρότηση της οικονομίας μετά την πανδημία. Από όλους αυτούς τους ευρωπαϊκούς πόρους θα δοθούν στη χώρα μας τα επόμενα 6-7 χρόνια κονδύλια που αντιστοιχούν σε περισσότερο του ενός-τρίτου του ελληνικού ΑΕΠ. Η εξέλιξη αυτή αποτελεί μεγάλο ευτύχημα για τη χώρα μας αλλά τώρα ξεκινάει, και αυτό είναι πολύ σημαντικό, το μεγάλο **στοίχημα της παραγωγικής απορρόφησής τους**. Οι προοπτικές λοιπόν για γρήγορη «ανάρρωση» της οικονομίας μετά την πανδημία είναι πολύ καλές και βέβαια μπορούν να ενισχυθούν ακόμη περισσότερο με τη συνέχιση των μεταρρυθμίσεων που χρειάζεται η χώρα και την πλήρη αποκατάσταση της διεθνούς αξιοπιστίας της.

Οι προκλήσεις όμως είναι πολύ μεγάλες και για τις τράπεζες με σημαντικότερη αυτή της αντιμετώπισης των **νέων Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων** τα οποία θα δημιουργηθούν. Μια εξέλιξη η οποία αναμένεται να εκδηλωθεί από τον επόμενο χρόνο καθόσον τώρα λειτουργούν οι διευκολύνσεις για αναστολές πληρωμών που έχουν δοθεί. Το μέγεθος του προβλήματος θα εξαρτηθεί από το τελικό βάθος της ύφεσης, το ύψος της ανεργίας και την ταχύτητα επανόδου σε μια τροχιά γρήγορης ανάπτυξης. Κάποιο ρόλο επίσης θα παίζει και η τυχόν χειροτέρευση της κουλτούρας πληρωμών/συναλλακτικών ηθών (**payment culture**) μετά από τόσες αναστολές πληρωμών που δίνονται τόσο από τις τράπεζες αλλά και από το κράτος και η δημιουργία μιας νέας γενιάς στρατηγικών κακοπληρωτών. Οι προοπτικές όμως για μια γρήγορη ανάπτυξη μετά την κρίση είναι θετικές ενώ οι ελληνικές τράπεζες έχουν αποκτήσει σημαντική τεχνογνωσία για την αντιμετώπιση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων και το θεσμικό πλαίσιο αντιμετώπισής τους, καθώς και των στρατηγικών κακοπληρωτών, βελτιώνεται. Οι προοπτικές βελτιώνονται ακόμη περισσότερο και λόγω της **σταδιακότητας** με την οποία πιστεύω πως θα αντιμετωπιστεί από την Εποπτεύουσα Αρχή η αναπλήρωση των αποθεμάτων σε κεφάλαια και ρευστότητα μετά το τέλος της κρίσης.

Από την άλλη πλευρά, **υπάρχουν και ευκαιρίες** τις οποίες ανέδειξε εμφατικά η τρέχουσα κρίση. Οι ευκαιρίες αυτές αφορούν κυρίως τις νέες μορφές εργασίας

που δοκιμάστηκαν μέσα στην υγειονομική κρίση και η ανάγκη για γρήγορη ψηφιοποίηση. Είναι πολύ χαρακτηριστικό και ευχάριστο πως μέσα σε λίγες εβδομάδες από το ξέσπασμα της υγειονομικής κρίσης οι τράπεζες κατάφεραν σε μεγάλο βαθμό να λειτουργήσουν ως ψηφιακές τράπεζες. Και οι δύο αυτές ευκαιρίες μπορούν να συμβάλουν σε σημαντική μείωση του κόστους λειτουργίας των τραπεζών.

Κυρίες και κύριοι Μέτοχοι,

Μέσα σε αυτό το σχετικά περίπλοκο και αβέβαιο πλαίσιο η Eurobank αναδεικνύεται ως **η τράπεζα με τα περισσότερα ποιοτικά χαρακτηριστικά** που μπορούν να την βοηθήσουν να ανταπεξέλθει ικανοποιητικά στην πίεση που ασκείται από τη νέα κρίση και να βελτιώσει περισσότερο την σχετική της θέση στο ελληνικό τραπεζικό τοπίο.

Πιο συγκεκριμένα, η Eurobank αυτή τη στιγμή διαθέτει τον πιο υγιή ισολογισμό, έχει σχεδόν τελειώσει με τα προβλήματα που κληροδότησαν οι προηγούμενες κρίσεις και έχει μετατραπεί σχεδόν αποκλειστικά σε αυτό που λέμε μια Good Bank. Επιπλέον η Eurobank διαθέτει τις καλύτερες προοπτικές για αύξηση της οργανικής κερδοφορίας και επειδή είναι η πιο διεθνής ελληνική τράπεζα αυτές οι προοπτικές ενέχουν σχετικά μικρότερο ρίσκο επειδή διαθέτει τις πιο διαφοροποιημένες πηγές εισοδήματος.

Τέλος, ως Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου θέλω να πω πως η Eurobank διαθέτει μια εξαιρετική διοικητική ομάδα στην οποία το Διοικητικό Συμβούλιο έχει πλήρη εμπιστοσύνη και να εκφράσω και ενώπιον των μετόχων μας τα συγχαρητήρια του ΔΣ για την επιτυχή ολοκλήρωση του Σχεδίου Εξυγίανσης, ακόμη και σε συνθήκες πανδημίας, και να σημειώσω τη θετική επίδραση που θα έχει για τους μετόχους αλλά και τη δυνατότητα της τράπεζας ν' ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις.

Σας ευχαριστώ πολύ.